

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ
СУД У БЕОГРАДУ
Гж 1524/22
15.4.2022. године
Београд

АПЕЛАЦИОНИ СУД У БЕОГРАДУ у већу састављеном од судија Весне Филиповић, председника већа, Олге Арсовић и Ловорке Стојнов, чланова већа, у парници **тужиоца АА** из ..., ул. ... бр. ..., ..., чији је пуномоћник Филип Филиповић, адвокат из Београда, Видиковачки венац бр.19/18, против **тужене Републике Србије**, Министарство правде, коју заступа Државно правобранилаштво Београд, ул. Косовска бр.31, ради накнаде нематеријалне штете, одлучујући по жалби тужиоца изјављеној против пресуде Вишег суда у Београду П.бр.7337/19 од 12.01.2022. године, у седници већа одржаној дана 15.04.2022. године, донео је

РЕШЕЊЕ

УКИДА СЕ пресуда Вишег суда у Београду П.бр.7337/19 од 12.01.2022. године у ставовима другом и трећем изреке и у том делу спис предмета **ВРАЋА** истом првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Ожалбеном пресудом, ставом првим изреке, утврђено је да је тужба повучена у делу тужбеног захтева којим је тражена накнада нематеријалне штете по основу претрпљених душевних болова због страха и умањења општеживотне активности. Ставом другим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев АА из ..., ..., којим је тражио да се обавезе тужена Република Србија, Министарство правде, да тужиоцу на име нематеријалне штете због претрпљених душевних болова због нарушеног угледа и части, повреде основних слобода и права личности исплати износ од 12.000,00 динара по дану боравка у притвору, односно укупно 5.760.000,00 динара са законском затезном каматом од дана пресуђења до исплате. Ставом трећим изреке, обавезан је тужилац да туженој надокнади трошкове парничног поступка у износу од 84.750,00 динара, у року од 15 дана од дана пријема писменог отправака пресуде.

Против наведене пресуде жалбу је благовремено поднео тужилац, побијајући је у ставу другом и трећем изреке из свих законом предвиђених разлога.

Испитујући правилност и законитост првостепене пресуде у границама овлашћења прописаних одредбом члана 386 Закона о парничном поступку – ЗПП (“Службени гласник РС” бр. 72/2011, 49/2013 – одлука УС, 74/2013 – одлука УС, 55/2014, 87/2018 и 18/2020), Апелациони суд у Београду је оценио да је жалба тужиоца основана.

Према утврђеном чињеничном стању, решењем Вишег суда у Београду, Посебног одељења за организовани криминал од 17.12.2011. године одређен је притвор тужиоцу због постојања сумње да је извршио три кривична дела и то: злочиначко удруживање из члана 346 став 2 КЗ; неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога из члана 246 став 2 КЗ и кривичног дела недозвољено држање оружја и експлозивних материја из члана 348 став 1 КЗ, а све по оптужници Тужилаштва за организовани криминал Ктс 13/9 од 13.01.2010. године. Решењем истражног судије Посебног одељења Окружног суда у Београду Ки-П.бр.31/09 од 21.12.2009. године, према тужиоцу је на основу члана 142 став 1 тачке 1, 3 и 5 одређен притвор, а на основу члана 566 став 1 ЗКП-а наређено је издавање потернице (укључујући и међународну). Тужилац је лишен слободе 17.12.2011. године у Црној Гори и дана 01.06.2012. године изручен Републици Србији, док је решењем Вишег суда у Београду Посебног одељења од 01.06.2012. године продужен притвор за још 60 дана. Према тужиоцу је решењем Вишег суда у Београду Посебног одељења К-По1.бр.2/10 продужаван притвор у периоду од 01.06.2012. до 18.03.2013. године, а решењем истог суда од 09.04.2013. године притвор као мера задржавања замењен је јемством, те је наредбом истог суда 11.04.2013. године тужилац одмах пуштен на слободу. Од дана лишења слободе 17.12.2011. године до дана укидања притвора тужилац је провео укупно у притвору 480 дана. Пресудом Апелационог суда у Београду Посебног одељења Кж1-По1 6/18 од 16.11.2018. године, тужилац је на основу члана 423 тачка 2 ЗКП-а ослобођен од оптужбе да је извршио кривично дело неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога из члана 246 став 2 у вези става 1 КЗ док је за остала кривична дела претходним одлукама суда тужилац ослобођен оптужбе.

Првостепени суд је применом одредбе члана 584 став 1 тачка 1 и става 2 ЗКП-а, као и применом члана 200 Закона о облигационим односима, закључио да не постоји основ потраживања тужиоца против тужене по основу накнаде нематеријалне штете због неоснованог лишења слободе и поред чињенице да је тужилац правноснажно ослобођен од оптужби које су му стављене на терет, јер између радњи лишења слободе и наводно настале штете за тужиоца, суд није могао да утврди узрочну везу обзиром да тужилац није приступио ради саслушања у својству парничне странке и није се изјаснио о штети коју је наводно претрпео. Ради правилне примене члана 200 став 1 ЗОО, неопходно је доказати да је оштећени, у конкретном случају тужилац, трпео душевне болове као секундарну последицу која је изазавана повредом његовог права на слободу, као и права личности, да је тужилац услед неоснованог лишења слободе трпео душевне болове, да јачина тих болова и његово трајање оправдава досуђивање новчане накнаде која би представљала сатисфакцију за повређена материјалана добра. Тужилац је неодазивањем на позив суда ради извођења доказа његовим саслушањем, лишио суд

могућности да на тај начин утврди чињенице које се тичу личне погођености њега као субјекта, а на којима он заснива свој захтев, посебно што се повреда права на слободу и права личности у виду трпљења душевних болова, како по манифестацијама, интензитету и трајању, тако и по последицама на психички живот тужиоца, може утврђивати само његовим саслушањем, те како се тужилац иако више пута уредно позиван ради извођења доказа његовим саслушањем, на позиве није одазвао, а тврдње изречене преко пуномоћника да није приступио у суд ради саслушања јер му је од стране државних органа Републике Србије онемогућено да уђе у Републику Србију, није доказао, те применом правила о терету доказивања из члана 7 и 228-231 ЗПП-а, није доказао да је штету претрпео, из којих разлога је тужбени захтев за накнаду нематеријалне штете због нарушеног угледа и части, повреде основних слобода и права личности првостепени суд као неоснован одбио.

Оваква одлука првостепеног суда се за сада не може прихватити као правилна, на шта жалба тужиоца основано указује.

Законом о облигационим односима у члану 200 прописује да за претрпљене физичке болове, за претрпљене душевне болове због умањења животне активности, наружености, повреде угледа, части, слободе или права личности, смрти блиског лица, као и за страх суд ће, ако нађе да околности случаја, а нарочито јачина болова и страха и њихово трајање то оправдава, досудити правичну новчану накнаду, независно од накнаде материјалне штете, као и у њеном одсуству (став 1.). Приликом одлучивања о захтеву за накнаду нематеријалне штете, као и о висини њене накнаде, суд ће водити рачуна о значају повређеног добра и циљу коме служи та накнада, али и о томе да се њоме не погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом (став 2.).

Из наведене законске одредбе, како то правилно закључује и првостепени суд, произилази да душевни болови због неоправдане осуде, односно неоснованог лишења слободе представљају јединствен вид штете који обухвата све штетне последице везано за личност оштећеног проистекле из неоправдане осуде, односно неоснованог лишења слободе. Критеријуми који су од значаја за одмеравање накнаде су објективни (дужина боравка у притвору, услови боравка у притвору, врста кривичног дела која је оштећеном стављена на терет, натписи у штампи и вести објављене у други медијима, опште интересовање јавности за ток кривичног поступка и др.) као и субјективни (животна доб оштећеног, његово породично стање, занимање, однос социјалне, породичне и радне средине у којој оштећени живи према њему пре и после лишења слободе и сл.).

Према оцени Апелационог суда, првостепени суд није могао извести закључак о неоснованости тужбеног захтева због неизвођења доказа саслушањем тужиоца у својству парничне странке из разлога што је тужилац неодазивањем на позив суда ради извођења доказа његовим саслушањем у својству парничне странке, лишио суд могућности да на тај начин утврди чињенице које се тичу личне погођености њега као субјекта, те да неутврђивање интензитета претрпљених душевних болова води закључку о неоснованости тужбеног захтева, а без оцене свих осталих изведених доказа по питању основаности или неоснованости тужбеног захтева. Првостепени суд је

пропустио да цени остале изведене доказе, те да ли је из свих изведених доказа по предлогу обе парничне странке на основу савесне и брижљиве оцене сваког доказа засебно и свих доказа заједно и на основу резултата целокупног поступка, био у могућности да утврди све чињенице од којих зависи одлука о основаности захтева тужбе. У том смислу, неизвођењем доказа саслушањем тужиоца као парничне странке које се може ставити на терет тужиоца, тужилац јесте пропустио да у смислу члана 231 ЗПП-а докаже битне чињенице за одлучивање односно утврђивање свих субјективних околности конкретног случаја које утичу на оцену јачине и трајања претрпљених душевних болова насталих услед неоснованог лишења слободе а које тужилац у тужби тврди да је трпео, али је пропустио да цени остале објективне и субјективне околности као што су дужина боравка тужиоца у притвору, тежина кривичних дела која су му стављена на терет, његове године живота у тренутку лишења слободе, те је изостала оцена да ли на основу тако утврђеног чињеничног стања, тужиоцу припада накнада нематеријалне штете због неоснованог лишења слободе у минималном износу или не.

Одредбом члана 584 став 1 тачка 1 ЗКП-а је прописано да право на накнаду штете припада и лицу које је било лишено слободе, а није дошло до покретања кривичног поступка, или је поступак обустављен правноснажним решењем, или је оптужба одбијена, али је поступак правноснажно окончан одбијајућом пресудом. Одредбом става 2 истог члана је предвиђено да накнада штете не припада лицу које својим недозвољеним поступцима проузрокује лишење слободе.

Из наведеног произилази да правилна примена члана 584 став 2 ЗКП-а подразумева да лице које по дефиницији из става 1 овог члана представља неосновано осуђено лице, нема право на накнаду штете због неосноване осуде у случају да је лице својим недозвољеним поступцима проузроковало лишење слободе. У том смислу, првостепени суд је у доказном поступку утврдио да је притвор према тужиоцу одређен на основу члана 142 став 1 тачка 1, 3 и 5, а на основу члана 566 став 1 ЗКП-а, али је изостала оцена првостепеног суда који су конкретни разлози одређивања и продужавања притвора тужиоцу и да ли се правилном применом члана 584 став 1 и 2 ЗКП-а ради о недозвољеним поступцима за одређивање притвора самог осумњиченог, а овде тужиоца, или не, јер с озбиром на садржину цитиране одредбе, право на накнаду штете зависи од исхода кривичног поступка, због чега је реч о посебном облику објективне одговорности тужене који се заснива на ризику од неоснованог покретања кривичног поступка, с тим што одговорност тужене није последица незаконитог или неправилног рада органа тужене, већ исхода поступка за који је држава преузела ризик а да је против тужиоца покренула кривични поступак, а задатак је суда да утврди да ли постоје околности које би искључиле његово право на накнаду штете због неоснованог лишења слободе у смислу члана 584 став 2 ЗКП-а, којим је прописано да накнада штете не припада лицу које је својим недозвољеним поступцима проузроковало лишење слободе.

Даље, првостепени суд је у оквиру објективних околности пропустио да цени значај утврђене чињенице да је тужилац у притвору провео укупно 480 дана (од 17.12.2011. до 11.04.2013. године), а да је касније пресудом Апелационог суда у Београду од 16.11.2018. године ослобођен свих оптужби које су му стављене на терет. Питање да ли је период притвора оправдан не може се процењивати уопштено, већ

оправдано задржавање окривљеног у притвору се мора проценити према конкретним околностима случаја, док продужавање притвора може бити оправдано само ако постоје посебне назнаке сталног захтева и јавног интереса који без обзира на претпоставку невиности, превагне над правилом поштовања слободе појединца. На националним органима је да обезбеде да у датом предмету притвор оптуженог лица до суђења не пређе разумну дужину, па се у том смислу морају размотрити све чињенице за и против постојања стварног захтева јавног интереса које оправдава, уз дужно поштовање претпоставке невиности, одступање од правила поштовања слободе појединца и образложити их у одлукама којима се одбијају молбе за пуштање на слободу. Стално постојање оправдане сумње да је ухапшено лице починило кривично дело је услов *sine qua non* за законитост продуженог притвора, али то после одређеног протекла времена није дозвољено, већ суд мора да утврди са посебном марљивошћу у вођењу поступка, да ли и даље постоје разлози који оправдавају лишење слободе.

С обзиром да првостепени суд због другачијег тумачења одредбе члана 200 Закона о облигационим односима, није тумачио одредбу члана 584 став 1 и 2 ЗКП-а, закључујући да не постоји основ за досуђивање нематеријалне штете, због чега је првостепена одлука морала бити укинута на основу члана 391 став 1 и 392 став 2 Закона о парничном поступку.

У поновном поступку, првостепени суд ће на првом месту оценити из којих разлога је тужиоцу у конкретном случају одређен притвор, да ли је тужилац својим недозвољеним поступцима проузроковао лишење слободе или не, те имајући у виду неспорну чињеницу да је поступак кривични правноснажно окончан према тужиоцу одбијајућом пресудом (недостају јасни и потпуни разлози о битним чињеницама у погледу разлога на основу којих је тужиоцу одређен и продужаван притвор). Даље ће првостепени суд оценити да ли трајање притвора у кривичном поступку у коме је тужилац као окривљени на крају ослобођен од оптужбе да је учинио наведена кривична дела која су му стављена на терет, односно да ли дужина трајања притвора у конкретном случају искључује примену одредбе става 2 члана 584 ЗКП-а, или не. Уколико утврди одговорност тужене, првостепени суд ће на основу свих изведених доказа, ценећи сваки доказ засебно и све доказе заједно, оценити да ли на основу утврђеног чињеничног стања по стављеним предлозима и изведеним доказима тужиоцу припада право на правичну новчану накнаду у складу са одредбом члана 200 ЗОО, као сатисфакцију којом се ублажава поремећај у душевној (психичкој) сфери тужиоца као оштећеног, при чему новчана сума која се у том циљу досуђује није еквивалентна мера тужиочевог трпљења током боравка у притвору, а затим у редовним животним условима, имајући у виду све постојеће субјективне и објективне околности које суд није ценио, те да ли тужиоцу припада или не припада накнада нематеријалне штете због неоснованог лишења слободе у минималним износима, при чему ће поуздано утврдити период трајања притвора који се може довести у везу са законитим односно незаконитим поступањем тужиоца, ценећи претходно разлоге одређивања и дужину трајања притвора, а затим и све субјективне и објективне околности у конкретном случају.

Како одлука о трошковима парничног поступка зависи од коначног исхода спора, то је иста у смислу одредбе члана 165 став 3 Закона о парничном поступку,

морала бити укинута.

Из изнетих разлога, одлучено је као у изреци на основу члана 391 став 1, 392 став 2 и члана 401 тачка 3 Закона о парничном поступку.

Председник већа-судија
Весна Филиповић, с.р.

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Јасмина Ђокић